

اوڑی

ریاست جموں و کشمیر دے گرمائی درالحکومت تھیں شمال مغرب پنج سرینگر تھیں ۱۰۰ کلومیٹر دی دُوری اُپر اوڑی دا تاریخی قصبہ آباد ہے۔ تقسیم ریاست تھیں پہلاں اوڑی ضلع مظفر آباد دی ہک بہت بڑی تحصیل آسی۔ جس دیاں سرحدیں ہک پاسے ضلع بارہمولہ نال دُوے پاسے ضلع باغ نال ملدیاں آسیاں، جیہڑا اُس ویلے ریاست پونچھ پنج شامل آسا۔ اس قصبے دی جغرافیائی اہمیت ایہہ آسی کہ قلمرو جموں و کشمیر دے پرگنے تہ علاقے داہروں درجنوں رستے اس قصبے کو دنیا نال جوڑ دے آسے۔ اس وجہ نال ایہہ شمالی کشمیر دا ہک مشہور تجارتی مرکز بھی بنیا جلد آسا۔ اس علاقے دا موسم ہمیشہ گرم مرطوب

رہیا۔ البتہ دریائے جہلم دے کجے کنڈے جس کو تاریخی تذکریاں بچ کھاوڑ پارہ لکھیا دا ہے، موسم نسبتاً ٹھنڈا رہندا ہے، کیاں جے جہلم دی کبھی بکھی ویری ناگ تھیں کہن کے کوہالے تکر سارا خط کہنیاں بناں دی وجہ نال آب و ہوا دے لحاظ نال سرد منے گیندا ہے۔ سرینگر تھیں مظفر آباد جان آلی جہلم ویلی کارٹ روڈ بھی جہلم دے کجے کنڈے تعمیر کیتی گئی ہے۔ بارہمولے تھیں ۶ کلومیٹر مغرب داہر کھا دینا تھیں بوئی بلکہ پکھلی تکر دا علاقہ دچھنہ یا دچھن پارہ آکھالدا آسا۔ آج بھی اس علاقے کو دچھنہ (یعنی سجا) آکھدے ہن۔ اس طراں موجودہ اوڑی سب ڈویژن دچھن پارہ تہ کھاوڑ پارہ دے بشکار دواں تحصیلاں اوڑی تہ بونیا را پر مشتمل ہک کہنی آبادی آلا قطعہ بن گیا ہے۔ اس مربع شکل دے قلعہ اراضی دے ترے پاسے پاکستان دے زیر انتظام کشمیر نال ملدے ہن۔ اس غیر فطرتی بند دی وجہ نال اوڑی دے دو پھاڑے ہو گئے دے ہن تہ ہزاراں کنبے تہ خاندان تقسیم ہو کے اڈھے ادھر تہ اڈھے ادھر آج بھی تلایاں ملدے تہ اسماناں داہر تکدے رہندے ہن۔ اسیں ایہہ وثوق نال آکھ سکدے ہاں کہ بچھوڑیاں تہ ہجرتاں دا درد اوڑی دے لوک جنگی طراں محسوس کردے ہن۔

اوڑی صدیاں تھیں بیرونی حملہ آوراں دیاں پیراں پٹھ ملے گیندی
 رہی ہے۔ قلمرو کشمیر دے جیہڑے مذہبی تہ ثقافتی رشتے جنوب مغربی ایشیاء
 دیاں مُلکاں ایران، افغانستان، ازبیکستان، قزاقستان، تاجکستان، ترکستان
 ہو ر عرب ممالک نال رہیا، اوڑی دا انہاں رشتیاں تہ رابطیاں کو مضبوط بنان
 بچ اہم کردار رہیا ہے۔ کیاں جے وادی تہ انہاں ملکاں دے درمیان آوا
 جائی واسطے صرف اوڑی ہک اہم گزرگاہ رہی ہے۔ حملہ آور ہوون یا سفر
 مورخین ہوون یا مذہبی مشنری اسے رستے داہروں وار د کشمیر ہوئے ہن۔
 اتھا پتھر یلے سنگلاخ رستے، پڑاں، پہاڑاں، چٹاناں اُپروں کٹھیاں تہ نالیاں کو
 عبور کر کے پُر عزم لوکاں وادی بچ بڑھن دا اپنا نشان پورا کیتا۔ ظالم بدنیت
 حملہ آوراں کو اوڑی دیاں لوکاں ہک ہک پاء زمی اُپر قبضہ کیتے دیاں ارادیاں
 کو یا تہ بدلا چھوڑیا یا اُن دے دند کٹھے کیتے۔ تاریخی دستاویزاں تہ سفر نامیاں بچ
 مذکور ہے کہ حملہ آوراں کو وادی بچ داخلے دے دوران اوڑی بچ سخت مزاحمت
 دا سامنا کرنا پیا۔ مگر نہتے پہاڑی کہہ کرن آ۔ اُن دیاں ہتھاں بچ صرف پتھر
 آسے، نہ غلیل آسی نہ تلوار۔ آریے دریائے جہلم دے کنڈھے کنڈھے ٹر دے
 جہلم دے منبع (چشمے) دی تلاش بچ اوڑی بچوں لنگھ کے وادی بچ داخل

ہوندے رہے۔ وادی دا پہلا گیٹ (صدر دروازہ) بارہمولہ منے گیندا آسا۔
اس تھیں تھلاں کوہالہ تکر دے علاقے کو ’پہاڑ‘ آکھدے آسے۔ اتھادیاں
رہن آلیاں کو پہاڑی یا پارے آکھدے ہین۔

۱۸۸۹ء پنج سرینگر کوہالہ جہلم ویلی روڈ دی تعمیر تھیں پہلاں افغانستان
ہزارہ کاغان پکھلی تہ پنجاب دیاں علاقیاں تھیں تاجر کشمیر آندے آسے تہ
انہاں دا ہک اہم پڑاؤ اوڑی ہوندا آسا۔ انہاں علاقیاں تھیں گرم کپڑے
لُون خشک میوہ مثلاً خوبانی، کشمش، پستہ تہ بادام آندے آسے۔ ایہہ سب
چیزاں تہ دویاں اشیاء خوردنی گڈاں تہ کہوڑیاں اُپر لد کا آندے گیندیاں
آسیاں۔ کشمیر دے نکے نکے تاجر بھی اتھاں دیاں مصنوعات تہ میوہ اسے
رستے داہروں ہندوستان دیاں بڑیاں بڑیاں تجارتی مرکز اں پنج پُچاندے
آسے۔ مزدور تہ محنت کش طبقے نال تعلق رکھن آ لے روزی روزگار کمان
واسطے اسے رستے داہروں لاہور، دہلی، امرتسر، جموں، پشاور، ہور پنڈی گیندے
آسے۔ قومی شاہراہ دی تعمیر دے بعد اوڑی دی اہمیت ہور بدھ گئی۔ چھکڑے
لاریاں تہ نکلیاں موٹر گڈیاں پشاور تھیں ٹرکارات اوڑی پنج گزار دے آسے۔
اوڑی قصبے پنج راتیں تہیاڑی ہک میلہ جیا لگیا رہندا آسا۔ ۵۰۰۰ سال

پہلاں چند روشی تہ سورج ونشی قبائل دے تعمیر کیتے دے مندر داتہ مندر مہورہ تہ پانڈ و مندر بونیار پنچ اچ تک موجود ہین۔

چینی سیاح ہیون سانگ، فاہیان ہور فریڈرک اسے راہ داہروں وادی پنچ داخل ہوئے تہ واپس مڑے۔ ولیم مور کرافٹ تہ کئی ہور سیاح اسے راہ داری داہروں آئے تہ اسدے مہمان بنے۔

ترکمانستان، افغانستان تہ ایران تھیں مشہور ہستیاں انہاں پنچ قرطوب خان ترک، مصطفیٰ گردیزی، شاہ میر دے علاوہ کشمیر پنچ اسلام دی نیں بائے آلے حضرت امیر کبیر سید علی ہمدانی (عرف شاہ ہمدان) تہ اُندے ست سو دینی مبلغین ہور مشنری، اٹلی دے سینٹ جوزف، عراق تھیں شمس الدین عراقی ہور سینکڑے دینی علماء تہ مشائخ دے علاوہ عیسائی تہ یہودی مشنری، سکھاں دے گروہر گوبندھ سنگھ، مہاراجہ رنجیت سنگھ، والس رائے ہند لارڈ موسنگلو، مغل شہنشاہ جلال الدین محمد اکبر، نور الدین محمد سلیم، جہانگیر، شہاب الدین محمد شاہجاں تہ ملکہ نور جہاں، بیربل تہ ہور مغل دربار دے وزیر امیر، مہاتما گاندھی، محمد علی جناح، ایران دے شاہ تہ ملکہ، امیر امان اللہ خان والی افغانستان، علامہ سر محمد اقبال، پنڈت جواہر لال نہرو، مولانا ابوالکلام آزاد، خان عبدالغفار خان

سرحدی گاندھی، سردار عبدالرب، سیف الدین کچلو، میاں ممتاز دولتانہ، نواب زادہ لیاقت علی خان، فیض احمد فیض، منشی محمد الدین فوق، ڈاکٹر انصاری، ڈاکٹر راجندر پرشاد، اقوام متحدہ سیکورٹی کونسل دے سیکریٹری جنرل ڈگ ہمیر شولڈ براستہ کمان پل اوڑی آئے تہ بونیار پنچ قیام کیتا۔

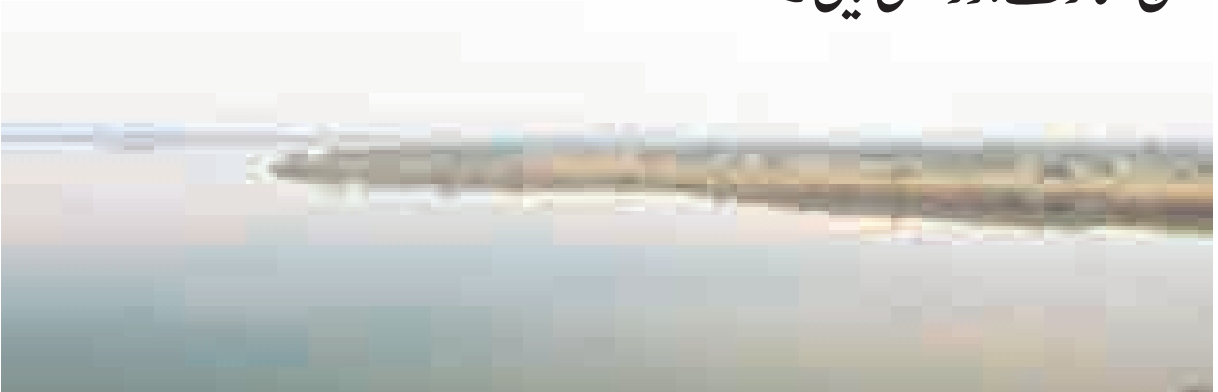
تخصیل اوڑی پنچ تقسیم تھیں پہلاں گجھ نامور شخصیات جمے پلے۔ انہاں پنچ عالمی شہرت یافت ڈاکٹر جی ایم ڈی صوفی (ماہر تعلیم، مورخ، دہلی یونیورسٹی دے رجسٹرار، اقوام متحدہ دے انڈر سیکریٹری) نامور ادیب شاعر اور صحافی مولانا چراغ حسرت حسن حسرت، جنرل عبدالمجید خان وغیرہ۔

ریاست دا پہلا پن بجلی پروجیکٹ مہورہ پنچ تعمیر ہويا۔ جس ساری ریاست بجلی دی لوہ نال منور کیتا۔ اُس دے بعد لور جہلم ہائیڈرو الیکٹرک پروجیکٹ بنیا۔ ۱۹۸۵ء پنچ اوڑی فسٹ تہ ۲۰۰۹ء پنچ اوڑی (۲) پن بجلی پروجیکٹ بنے۔ ۱ سٹراں اوڑی پنچ جیہڑی بجلی تیار ہوئی ہے اُس دا فائدہ ریاست تھیں باہر ہریانہ، اتر پردیش، ہور پنجاب کو بھی پنچ رہیا ہے۔

حکومت ہند ہور پاکستان سن باہمی تجارت دے دے ہک معاہدے دے مطابق اوڑی دے سلام آباد گراں پنچ ہک تجارتی پوائنٹ کھولیا، جس دے

ذریعے ریاست تھیں اشیاء خوردنی ہو رہا پارچہ جات حقیقی کنٹرول لائن دے
اُس پار پٹھان جسے جلدے ہیں تہ اُدھروں بھی ۲۱ اشیاء ایل اوسی دے اس
پاسے آندے ہیں۔ اوڑی دے کمان پل تہ پار چکوٹھی کو منقسم ریاست دیاں
منقسم خاندان کو ملائے واسطے یا اُندی آواجائی واسطے ٹریولنگ پوائنٹ کھولے
گئے دے ہیں۔ جندے ذریعے ہر ہفتے درجنوں لوک پرمٹ دی بنیاد اُپر آر
پار جلدے ہیں۔ ایہہ دروازے ۲۰۰۵ بچ کھولے گئے دے ہیں۔ اسدا طرہ
امتیاز بھی اوڑی کو حاصل ہے کہ ہر ہفتے سینکڑیاں مزارعہ دی مہمان نوازی
دی سعادت نصیب ہوندی ہے۔

اوڑی بچ وائلڈ لائف دے تحفظ واسطے ہک سینکچری پارک بنائے گئی دی
ہے جیہڑی لچھی پورہ تھیں لمبر تکر کھنڈی دی ہے۔ اس محفوظ پناہ گاہ بچ
کستوری ہرن تہ مارخور تھیں علاوہ لینٹھ، دانا گیر، بن گلہ، جنگلی بکری (راں) تہ
مُچ سارے ہو رہا پنکھی ہیں۔

1۔ اوہکھے لفظاں نامطلب:

دارالحکومت : راجدھانی

قطعہ : ٹکڑا، ٹوٹا

ارضی : زمین

گذرگاہ : رستہ

مشنری : کسے مذہبی یا سماجی تنظیم دے چلان آلے۔

سیکورٹی کونسل : اقوام متحدہ ناک ادارہ

اقوام متحدہ : دُنیا پھر دے مُلکاں دی بنائی گئی اک تنظیم

ایل اوسی : اوہ لکیر جیہڑی جموں و کشمیر ریاست کو دو حصیاں بچ بند دی ہے۔

سینگچری : رکھ، جنگل دا اوہ حصہ جتھے جنگلی جانور رکھے جُلدے ہین

طُرہ امتیاز : سہرہ۔ خصوصیت

قلمرو : ریاست، ملک

منقسم : بندے گئی دی

2۔ مندرجہ ذیل سوالات نے جواب دیو:

- (۱) اوڑی دا حدود اربعہ کتنا ہے؟
- (۲) اوڑی سرینگر تھیں کتنی دؤر ہے؟
- (۳) اوڑی ۱۹۴۷ء تھیں پہلاں کیہڑے ضلع دی تحصیل آسی؟
- (۴) اوڑی پنج کتنے پاور پروجیکٹ ہین؟ اُن دے ناں لکھو۔
- (۵) پانڈواں دے مندر اوڑی دیاں کیہڑیاں گراواں پنج ہین؟
- (۶) اوڑی دیاں دو مشہور شخصیات دے ناں لکھو۔

